

Dvärgmus funnen på Åland 2015

Torsten Stjernberg

Stjernberg, T., Finnish Museum of Natural History, P.O. Box 17, FI-00014 University of Helsinki, Finland. E-mail: torsten.stjernberg@helsinki.fi

Occurrence of the harvest mouse *Micromys minutus* confirmed in the Åland Islands. The harvest mouse, *Micromys minutus* (Pallas, 1771), is widespread in Finland, except on the Åland Islands, where it has been lacking until now. It has only recently been recorded from the Scandinavian Peninsula, where it first was found in 1985, in Dalsland county in SW Sweden (Loman 1986). Since then, more records have been made in Sweden, both in Dalsland, Värmland, Skåne, Västgötland and also as far north as Norrland (Enoksson 1990, Enoksson & Loman 2004, Hagström 2004, Hallman 2005, Råberg & Holmqvist 2008, Kooij et al. 2016). In Norway the first record was made in 2001, in Hedmark county, SE Norway (Kooij et al. 2001).

On 23rd of August 2015 a freshly dead juvenile (5,6 g) harvest mouse was found on the west coast of Enklinge, an inhabited 6 × 3 km island in the NE archipelago of the Åland Islands. The specimen, now in the collection of the Finnish Museum of Natural History, was found 3–4 m from the shore line, in the upper part of a small meadow, below the terrace of a small cottage (all coordinates given in ETRS-TM35FIN, N 6705814 / E 154822). It is supposed to have been caught by a cat, repeatedly seen in the neighbourhood. No catching of micromammals has been conducted on Enklinge. However, on the larger neighbouring inhabited island Kumlinge, ca 5 km S of Enklinge, micromammals systematically were caught in 1984 and 1985, however, with no records of harvest mice.

Some observations of harvest mice from islands off the Finnish mainland are also reported. A harvest mouse was caught in the 1970s on the small island Pitkäkari (N 6729971 / E 185887) in the municipality of Kustavi. In June 2013 22 dead harvest mice were found in a washing-up bowl in a small summer cottage on the island Stor-Wehaks (N 6750722 / E 189006) off the city Uusikaupunki, at the west coast of the Bothnian Sea. Records of harvest mice from two islands off Dalsbruk in the municipality of Kimitoön SE from Turku are also reported (Lilla Öland, N 6658925 / E 252374, Träskön, N 6654924 / E 249616). On the south coast of the island Örö (N 6638241 / E 238682), in the outer part of the Archipelago Sea National Park, one harvest mouse was caught in a light trap for Lepidoptera 28.9–7.11.2016. Further east, in the western part of the Gulf of Finland, on the island Gästans (ca N 6645285 / E 317008), in the outer part of the Snapertuna (Raseborg) archipelago, harvest mice and their nests were recorded already in the later part of the 1950s, and again in the early 1980s, at least in 1984. Micromammals have systematically been caught 1985–2016 in a house inhabited all-the-year-round on the island Sondarö (N 6684027 / E 447912) in the municipality of Pernå. The northernmost part of Sondarö is 0,4 kilometer apart from the mainland. Harvest mice have been caught in the house 1985, 1989, 1995, 2005, 2009 and 2013, out of which 2005 was extraordinary rich in harvest mice.

Finally, there is a comment on the water vole (*Arvicola terrestris*) whose recent and ongoing postglacial expansion to the west has reached the easternmost islands of the Åland Islands, a process documented especially by studying prey remnants in nests of the Eagle Owl (*Bubo bubo*) on islands and treeless skerries.

Dvärgmusen har i Norden en vid utbredning i Danmark (Mitchel-Jones et al. 1999) och i Finland men har saknats på Åland tills nu (Kaikusalo 1993). Först nyligen har den påträffats på den Skandinaviska halvön, där det första fyndet gjordes 1985 i Dalsland (Loman 1986). Sedan dess har dvärgmusen påträffats på flera ställen i Sverige, både i Dalsland men även i Värmland, Skåne, Västergötland och så långt norrut som i Norrland (Enoksson 1990, Enoksson & Loman 2004, Hagström 2004, Hallman 2005, Råberg & Holmqvist 2008, Kooij et al. 2016). I Norge gjordes det första fyndet 2001, i Hedmark, SE Norge (Kooij et al. 2001).

Den 23 augusti påträffade TS på Enklinge i Kumlinge kommun, Ålands NE skärgård, en död liten smågnagare som entydigt kunde bestämmas till dvärgmus (*Micromys minutus*). Den arten har veterligen inte tidigare påträffats på Åland. Ex-

emplaret som var helt intakt, nyss avlidet med en vikt på 5,6 g, hittades på stranden vid Västanpå på Enklinges västra sida, nedanför terrassen till en strandbod, i övre kanten av en minimal strandäng, 3–4 m från strandlinjen (koordinater angivna som ETRS-TM35FIN, både här och nedan i texten, N 6705814 / E 154822). Det är fråga om ett ungt exemplar, som numera införlivats i Naturhistoriska centralmuseets samlingar. Möjligen har den hämtats till fyndplatsen av en katt som några gånger setts jaga längs stranden vid Västanpå. Både söder och norr om stugan finns partier med strandängsvegetation, där katten setts jaga.

Frågan om bakgrunden till fyndet är ännu helt öppen. Att exemplaret är ett ungdjur tyder på att det finns en lokal population på Enklinge. Någon smågnagarfångst har veterligen inte utförts på ön. Dvärgmus ingick inte i den fångst av ”Mikromammalier” (gnagare och näbbmöss) som Ulla-Maija Liukko och Sirpa Peltonen utförde på Kumlinge hemland, Sottunga, Föglö och Kökar samt på Fasta Åland 1984–1985.

Förekomst av dvärgmus närmast Kumlinge har rapporterats från skäret Pitkäkari (N 6729971 / E 185887), Anavais i Gustavs på 1970-talet (M. Soikkeli, pers. meddel.). Kontakter mellan Kumlinge och Gustavs har förekommit. Ännu in på 1980-talet förde enklingeborna årligen sin säd till Grönvik i Gustavs för att mala, dock ej längre under de senaste två decennierna.

Några andra ströfynd av dvärgmus i skärgårdsförhållanden har konstaterats som styrker uppfattningen om att dvärgmusen också kan förekomma på öar. På ön Stor-Wehaks (fi. Iso-Vehanen) i Nystads mellanskärgård påträffades i juni 2013 sammanlagt 22 döda dvärgmöss i diskhon i ett torp som stått obebott under vintern (N 6750722 / E 189006)(TS bestämde arten på basis av foto av J. Stjernberg). Också på två holmar nordost och sydväst om Biskopsö i Hitis mellanskärgård har TS konstaterat förekomst av dvärgmus (Lilla Öland, N 6658925 / E 252374, Träskön, N 6654924 / E 249616). Under perioden 28.9–7.11.2016 hade en dvärgmus fångats i ljusryssa för fjärilsfångst på Örös södra udde Södernäbben (N 6638241 / E 238682), en större ö gränsande till havszonen i Hitis skärgård (fogas till Naturhistoriska centralmuseets samlingar, J. Kullberg, pers. meddel.). Längre österut, i Finska viken, på ängsmark på den sommartid bebod-

Figur 1. Första fyndet av dvärgmus på Åland. Ung dvärgmus funnen den 23.8.2015 vid Västanpå (N 6705814 / E 154822) på Enklinges västkust, Kumlinge kommun. Foto: Torsten Stjernberg.

Fig. 1. The first record of the harvest mouse in the Åland Islands. A young specimen was found on the west coast of the inhabited island Enklinge (N 6705814 / E 154822), Kumlinge municipality, on the 23rd of August 2015. Photo: Torsten Stjernberg.

Figur 2. Dvärgmusbo funnet den 30.10.2015 i strandvegetation på den obebodda holmen Lilla Öland (N 6658925 / E 252374) strax NE om Biskopsö söder om Dalsbruk i Kimitoön. Foto: Torsten Stjernberg.

Fig. 2. A nest of the harvest mouse found 30.10.2015 on a small uninhabited island (Lilla Öland, N 6658925 / E 252374) off Dalsbruk, municipality of Kimitoön, province of Egentliga Finland. Photo: Torsten Stjernberg.

da ön Gästans i yttersta havsbandet i Snappertuna (Raseborg) skärgård (ca N 6645285 / E 317008) har dvärgmus och dvärgmusbon påträffats redan på 1950-talet, och ånyo åtminstone 1984 (Lauri Kaila, pers. meddel.). På den bebodda ön Sondarö (N 6684027 / E 447912) i Pernå mellanskärgård i östra Finska viken har dvärgmus under perioden 1985–2016 fångats inomhus i slagfällor, som varit i kontinuerligt bruk, åren 1985, 1989, 1995, 2005, 2009 och 2013, med 2005 som ett verkligt toppår (K-G. Widén, pers. meddel.).

Den åländska däggdjursfaunan har sålunda i sen tid berikats med två smågnagararter, dels med dvärgmusen 2015, dels med vattensorken (*Arvicola terrestris*), vars postglaciala invandring från öster till den öståländska skärgården ägt rum under de senaste decennierna. I Kumlinge och Enklinge har enligt ortsbefolkningen vattensork förekommit sedan 1980-talet. Bland bytesrester tillvaratagna vid berguvenns boplatser i ett revir i Brändö, Nötö sommaren 2014 (tre bogropar av olika ålder) noterades rester av minst 56 vattensorkar, och vid tre olika uvrevir i Kumlinge 2014 (ett av dem W om Enklinge) ingick även vattensork bland bytesresterna (S. Sulkava & T. Stjernberg, opubl.). Också från Föglö finns från 1992 en iakttagelse av vattensork. Från Fasta Åland föreligger en observation av vattensork. Ralf Carlsson (pers. meddel. 3.5.2016) såg vattensork vid Strömsängarna i Godby i Finström cirka 1980.

Litteratur

- Enoksson, B. 1990. Dvärgmus – ett litet dalsländskt mysterium. — *Natur på Dal* 16(2): 2–5.
- Enoksson, B. & Loman, J. 2004. Dvärgmusen i Västra Götaland. Populationsundersökningar 1985–2002. — Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Rapport 2004: 32.
- Hagström, T. 2004. Dvärgmus – dvärg tar jättekliv åt sydväst. — *Fauna och Flora* 99(4): 28–29.
- Hallman, A. 2005. Tre fynd av dvärgmus i Kalix. — *Fauna och Flora* 100(2): 35.
- Kaikusalo, A. 1993. *Pikkunisäkäsatlas 1993*. — Nisäkäsposti 33.
- Kooij, J. van der, Isaksen, K. & Olsen, K.M. 2001. Dvärgmus *Micromys minutus* påvist som ny pattedyrart for Norge (Summary: Occurrence of the harvest mouse *Micromys minutus* confirmed in Norway). — *Fauna* 54(4): 110–120.
- Kooij, J. van der, Grahn, J., Bina, P. & Abrahamsson, Å. 20016. Nya fynd av dvärgmus. — *Fauna och Flora* 111(1): 42–46.
- Loman, J. 1986. Dvärgmus – ny svensk däggdjursart funnen. — *Fauna och Flora* 81(2): 87–89.
- Mitchel-Jones, A.J., Amori, G., Bogdanowicz, W., Kryštufek, B., Reijnders, P.J.H., Spitzenberger, F., Stubbe, M., Thissen, J.B.M., Vohralík, V. & Zima, J. (red.). 1999. *Atlas of European Mammals*. — Academic Press, London. (496! 484 s.).
- Råberg, L. & Holmqvist, N. 2008. Dvärgmus *Micromys minutus* funnen i Skåne. — *Fauna och Flora* 1003(1): 2–6.